

כפר חב"ד

שבועון חסידי חב"ד באה"ק ת"ו Kfar Chabad Weekly Magazine

בריאות הנפש

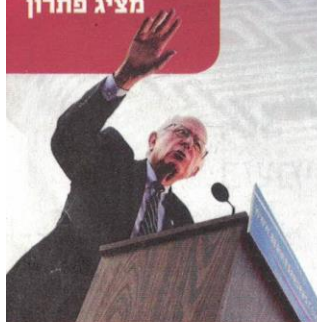
שר הבריאות
נחשף לראשונה
למעצמת השליחות
החב"דית במרכזים
הרפואיים. **תיעוד
מבפנים**

שומר החומות

"נגזרה עלינו
גזירה קשה",
אומר רבה של
ירושלים, הגאון
רבי **שלמה משה
עמאר** שליט"א,
בראיון סוער
בעקבות פרשת
הכותל. **והוא
מציג פתרון**

אבי אבי הרחמן

ראש ישיבת 'שפת אמת' הגאון החסיד
רבי **שאול אלתר** שליט"א בראיון נדיר
ובלעדי ל'כפר חב"ד' במלאות עשרים שנה
להסתלקות אביו הגדול כ"ק האדמו"ר ה'פני
מנחם' זצוק"ל מגור • **מבט מאלף וייחודי
על דרכו בקודש, השיחה האחרונה עם
אביו וסיפור מופלא על הרבי**

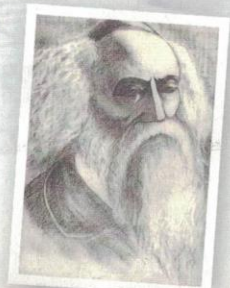

השפעה למרחוק

הפוליטיקאי היהודי שהדהים את
אמריקה: איך **השפיע** עליו הרבי ומה
סיפר לנו **איש הצללים** שלו?

גאון וחסיד

**תגליות מיוחדות ומסמכים
נדירים** במלאות שמונים שנה
לפטירת הגאון הרוגוצ'ובי

**חשיפה: מה הבטיח שר הפנים במפגש סגור עם רבני חב"ד?
"צרחתי את 'הפסוקים' וניצלתי". סיפור מדהים / חיים של שליחות**

וכל בית ישראל יבכו: כאב וזעזוע בעקבות התאונה
הקטלנית והמחרידה בה נהרגו שישה ונפצעו עשרה

**אוטובוס
הדמים**

"אבא הלך בדרכו של הרבי מליובאוויטש - קיבל והכיל את כולם"

השיחה האחרונה עם אבא

הצצה בקודש פנימה. 'כפר חב"ד' זכה השבוע לשיחה בלעדית, מיוחדת ועתירת גילויים, עם הגאון החסיד רבי **שאול אלתר** שליט"א, ראש ישיבת 'שפת אמת', לקראת מלאות **עשרים שנה להסתלקות אביו הגדול כ"ק אדמו"ר ה'פני מנחם' זצוק"ל**. מבט מאלף וייחודי על דרכו בקודש של ה'פני-מנחם' בתורותיו, בתפילותיו, ובהנהגת הציבור. **"הכבוד של הרבי נגע לו מאוד"**, מגלה בנו ראש הישיבה שליט"א, מביא בשם אביו סיפורי מופלא על הרבי, וגם מסביר כיצד 'ראה עין בעין' עם הרבי את ענייני כלל-ישראל וההנהגה בארץ הקודש. **הלילה האחרון.** הבן הגדול שליט"א חושף לראשונה את השיחה האחרונה, המצמררת, עם אביו ה'פני מנחם' בליל פורים, כשאמר לו **"תיזהרו"** ולא שיער את המשמעות הנוראה של הדברים. ההסתלקות הפלאית, הדרך השמימית שבה הוחלט על מקום קבורתו, וגם: איזה סיפור עם שליח הרבי ריגש מאוד את ראש ישיבת שפת אמת שליט"א. **בנועם שיח**

אהרן דב הלפרין

צילומים: שמואל דריי וארכיון כפר חב"ד

הגאון החסיד רבי שאול אלתר שליט"א בשיחה נדירה ל'כפר חב"ד'

הגאון רבי שאול
אלתר שליט"א
בנועם שיה ל'כפר
חב"ד'. ברקע: לצד
אביו הגדול זצ"ל

ביחידות אצל הרבי

השבוע לפני עשרים שנה

תורה וחסידות וחריפות קוצקאית שבאה לידי ביטוי במהלך כל השיחה.

■ הנהגת ה"פני מנחם" כאדמו"ר, היתה לצערנו קצרה מאוד בשנים, ואף על-פי-כן נדמה ש'לקח' את הקהל בסערה. ה"תורות" שנאמרו באותן שנים ספורות ושנדפסו לאחר הסתלקותו, מעידות על אופן הנהגתו בקודש. מצד אחד אמרות חדות וחריפות בנוסח קוצק, ומאידך היקף גדול מאוד של עניינים. הברקות והמצאות תוך יצירתיות מופלאה. נדמה שהיה בכך משום חידוש כלפי האדמו"רים הק' שלפניו.

– כמובן, שאינני מתיימר להבין הנהגת האדמו"רים זצ"ל, ובוודאי לא לקבוע הגדרות, אוכל רק לומר הנראה במבט חיצוני. ה'חסידישע תורות' שלו היו מאוד קרובות יחסית לסגנון אביו 'אמרי

אמת' זצלה"ה יותר מאשר אחיו האדמו"רים. ה'בית ישראל' ב'שמיעסן' דיבר מוסר כפשוטו. אמנם אם משפיע ומשגיח מן השורה היו אומרים אותם דברים זה לא היה פולח כליות ולב כפי שהוא אמר זאת, בכח הקדושה שלו ובכח הכריזמטי המיוחד שהקב"ה חנן אותו. אך הדברים עצמם כפי הנדפס בספרו נראים בחיצוניותם דברי מוסר כפשוטו. יש אפילו 'וארטים' שאמר ב"קידושא רבא", רשמו אותם אך לא פרסמו ולא הדפיסו כי חששו שייראה פשוט מדי. כמו 'מעיינה של תורה'. הכח שבעל פה לא ניתן להיכתב.

ה'לב שמחה' לעומת זאת, דיבר 'אין הימל', דיבורים נעלים, שמימיים, רמזים, גימטריות, ו'שמות'. אמנם היו בדבריו דרישות מעשיות אך דיבר דיבורים גבוהים.

בדברי אבא הפני-מנחם היה הרבה מהסגנון של הבית ישראל מבחינת המוסר והתביעות ואפילו בנעימת ניגון הדברים, אבל מבחינת העושר של הדברים היה דמיון רב למה שיש באמרי אמת. להזכיר תמיד גמרות, פסוקים בלתי ידועים וספרים.

זעזעה את כלל-ישראל, כרעם ביום בהיר, הידיעה הקשה על הסתלקותו הפתאומית של כ"ק האדמו"ר ה"פני-מנחם" מגור זצוק"ל. היה קשה לעכל כי הנהגה מופלאה ומרוממת כל-כך מגיעה לקיצה לאחר ארבע שנים בלבד.

אותן שנים ספורות שבהן זכה כלל-ישראל למאור פניו והנהגתו החכמה והאצילית, נרשמו בדברי ימי העם הזה, כפרק מופלא ומיוחד במינו, לחסידות גור המעטירה כמו לכל קהל ישראל.

'כפר-חב"ד' זכה בזכות גדולה ונדירה שבאותן פעמים נדירות, לפני עלותו לכהן בכס האדמו"רות, בהן ביקש כ"ק האדמו"ר מגור ה"פני מנחם" זצוק"ל להשמיע את דעתו הבהירה בנושאים ציבוריים-אקטואליים העומדים על הפרק, בחר לעשות זאת בשבועון "כפר חב"ד", והשעות שזכיתי לשהות במחיצתו, באותן שיחות ו'ראיונות' וגם שליחויות שונות, היו חוויה רוחנית בלתי נשכחת.

השבוע חשתי חוויה מעין זו, כאשר זכיתי להתקבל לשיחה מיוחדת אצל בנו הגאון החסיד רבי שאול אלטר שליט"א, ראש ישיבת 'שפת אמת', לקראת מלאות עשרים שנה להסתלקות אביו הגדול ה"פני מנחם".

מדל"ת אמותיו של ראש ישיבת שפת אמת שליט"א קורן אור גדול של חכמה ואצילות, של

"בעניין זה אם מותר להשוות הוא היה דומה והלך בדרכו של הרבי מליובאוויטש שקיבל והכיל את כולם ללא יוצא מהכלל, מהקנאי מצד אחד ועד לקצה השני. את כל גווני הקשת"

כ"ק האדמו"ר ה'פני מנחם' זצוק"ל ומאחוריו יבדלחט"א בנו הגאון החסיד רבי שאול אלטר שליט"א

היתה בזה ייחודיות מסויימת. אך הצד השווה שבכולם נתקיימו דברי אביהם ה"אמרי אמת" על הפסוק "הקים לעבדך יראתך אשר לאמרתך", שדוד המלך ע"ה ביקש לומר דברים שיהיה בכוחם לעורר הלבבות ליראת ה' יתברך.

■ גם בתפילות שלו נדמה היה כי זה שונה מאדמו"רי גור. זה היה רק בשנים של הנהגה?

– זה היה כל שנותיו. אבא התפלל לריבונו של עולם. הוא לא התפלל ל'עוילם'. הגם שבמהותו לא היה מבליט דברים. לפעמים, כשהייתי בבית, הייתי מציץ מהחרכים, ברצותי לראות ולשמוע תפילתו. אך כשהיה יודע שמביטים בו היה יותר מאופק. הלב שמחה, כדרכו בקודש להפנים ולהצניע, היה בכלל בלי תנועות בתפילה. הבית ישראל התנועע קצת, אך עיקר החלק בתפילה שראו אצל הבית ישראל היה כשהסתובב בינות לקהל ואמר פסוקים מפעם לפעם.

אבא היה בבחינת "פרס ידיה בצלו" עם תנועות ידיים כלפי מעלה, במיוחד בשמונה עשרה. ופעמים שהודעזו כל גופו מבכי כבוש.

בכלל, כל אחד משלושת האדמו"רים שזכיתי להכיר, הייתה בו ייחודיות מסויימת אך גם 'צד השווה'. אני לא מתייחס לבחינה הנעלית של רב, אין לי עסק בנסתרות, אני מדבר במבט עיני בשר של הדיוט, איך וכיצד האירו לעולם, כשאנחנו מנסים לצמצם רבי למחשבות שלנו, לפי ההשגות

"אבא קרא לו בחזרה ואמר לו: - אתה בטח מוטרד מה יהיה אחר כך, בשידוכים, בכל זאת אנשים יחששו וכל זה - אז אני מבטיח לך שהכול יהיה בסדר. מי שיירפא אותה גם ייתן לה שידוך"

מאיתנו - הרי מכל החוגים באו אליו. היה תור גדול של יהודים שהשיכומו לפתחו, מכל החוגים, מכיפה סרוגה ועד לקצה השני, מצאו אצלו מענה, איש לפי דרכו.

■ מה באמת ההסבר לכך?

– אבא מטבע ברייתו התאפיין ברוחב דעת. בשפה של היום זה נקרא 'יכולת להכיל' את כל סוגי האנשים ממש ולתת לכל אחד להיות מרוצה מהתשובה שלו, גם כשהוא לא הזדהה אתו. בעניין זה אם מותר להשוות הוא היה דומה והלך בדרכו של הרבי מליובאוויטש שקיבל והכיל את כולם ללא יוצא מהכלל, מהקנאי מצד אחד ועד לקצה השני. את כל גווני הקשת.

אם תמציי לומר, זה נובע מאהבת ישראל. אם תמציי לומר זה נובע גם מאופי נפשו. אומרים שגם בזה היה דומה לאבא שלו. אני כמובן לא הכרתי את האמרי'אמת, רק מסיפורים. אבא עצמו הכיר את אביו ה'אמרי אמת' רק בזקנותו, כשהנהיג את הקהל בחולשה גופנית מסוימת ובצורה מצומצמת יותר.

הוא היה באופי מאוד "ליבלאכער מענטש" וגם את האמרי אמת תיאר במילים אלו. אנשים התקשרו בקשר לבבי לאבא עוד לפני הנהגה. הוא שפע אהבה לאנשים. היה מתעניין באמת בשני וחש את המצוקות שלו. כשמישהו היה נכנס אליו הוא לא היה רק שומע אותו, הוא היה מרגיש אותו.

סיפר לי אברך ליטאי שלבת שלו גילו לא-עלינו את המחלה. הוא נכנס לאבא והיה שבור לגמרי. אבא הרגיע אותו והבטיח לו שבעזרת ה' היא תתגבר על זה. השמיע באוזניו דברי חיזוק. וכשהוא עמד לצאת מחדרו של אבא, וכבר היה עם היד על הייטת של הדלת, אבא קרא לו בחזרה ואמר לו:

– אתה בטח מוטרד מה יהיה אחר כך, בשידוכים,

שער 'כפר חב"ד' בשבוע בו הסתלק לבית עולמו

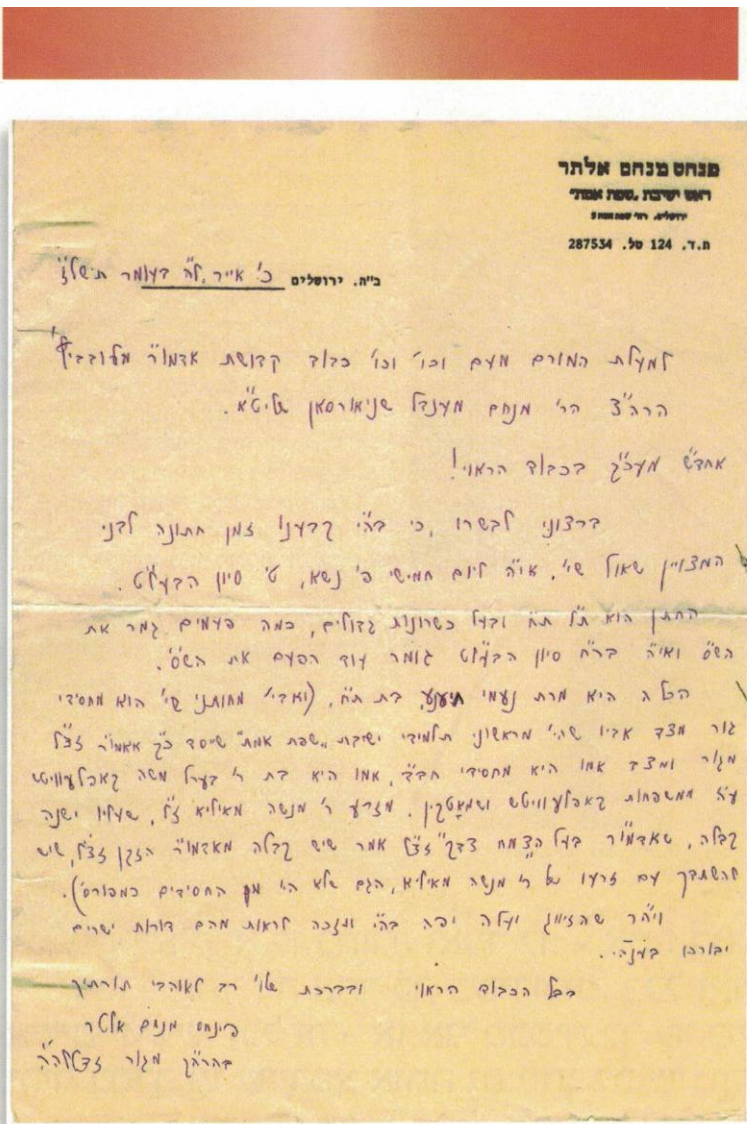
לאבא ז"ל היה באמת את שני הכוחות. היתה לו השפעה גדולה בשיחות של 'אחד על אחד' והיתה לו גם את התכונה של מנהיגות המונים - ושוב אני מדבר בעיני בשר לא בהיבט הרוחני הנעלה

שלו - מצד אחד הם היו שונים במהותם אך מצד שני היה מכה משותף לשלושתם. הפקחות, האצילות, דרישות היסוד (תרתי משמע) בהתנהגות הציבור.

■ השוני והייחודיות באו לידי ביטוי גם באופן הנהגת הציבור?

– ניתן לומר - ושוב, אולי בהסתכלות בעל'בתית - לפי המונחים המקובלים היום בעולם, להבדיל אלף אלפי הבדלות, שה'בית ישראל' רב היה כוחו ב'פסיכולוגיה של יחידים', ואילו ה'לב שמחה' ביטא הנהגתו ב'פסיכולוגיה של המונים', עם הנהגה. תקנות לציבור. כמו למשל כשבינגוד למקובל עד אז כיוון את הציבור להתיישבות בערי השדה, דבר שהביא לשינוי גדול בציבור החרדי, תקנות הוצאות הנישואים ועוד רבות.

ה'בית ישראל' התמקד בעיקר ב'אחד על אחד', בזה היה הכח העצום שלו. ההשפעה הגדולה שלו נוצרה מיחידים שהצטרפו יחד לציבור גדול. בזמנו זה גם היה שייך מבחינה מעשית כי הציבור היה יותר קטן וגם היה נצרך לשיקום הדור בשנות הבניין. רואים איך שבהשגחה מהשמיים, ברגע שהציבור גדל וכבר התחיל להכפיל את עצמו במספרים גדולים, הגיע סוג הנהגה אחר, של הלב שמחה.

בכל זאת אנשים יחששו וכל זה - אז אני מבטיח לך שהכול יהיה בסדר. מי שירפא אותה גם ייתן לה שידוך.

היום היא ב"ה נשואה ויש לה ילדים. לא באתי לספר את הנס והמופת אלא את החיזוק ואת הדאגה האבהית לתחושותיו וחששותיו של אותו אבך.

אבא עבר הרבה עוגמת-נפש בחייו. ובין היתר שני בנים שנפטרו לו רח"ל. יש סיפור על המגיד מטשערנאביל שישב פעם במאסר וגילו לו מהשמיים שהיות שהוא מרבה להתעסק בפדיון שבויים רצו שירגיש כפשוטו את הצער של השבוי. זה בכל זאת אחרת כשמודעים למצוקת השני לא רק בראש אלא חשים ויודעים גם בלב.

אבא היה מנחם הרבה, גם בעל פה וגם בכתב, והיה אומר: "איך האב צווי קינדער איינער אין הר הזיתים און איינער אין הר המנוחות." [=יש לי שני ילדים, אחד בהר הזיתים ואחד בהר המנוחות].

■ **הייתי מעורב בסיפור, זה כבר היה אחרי כ"ז אדר, ביום שה'פני מנחם' התמנה לאדמו"ר, הרבי בא בחלום והתבטא 'החוט המשולש לא במהרה יינתק'...**

- היתה צוואה כתובה מהאדמו"ר. צוואה שניתן לומר עליה "מכלל לאו אתה שומע הן". האדמו"ר אמת כתב בזמנו: "בני איצ'ע ומאיר לא ינהיגו את עצמם שררה על הציבור". מכך דייוקו שחש משניהם, שלושת הבנים האחרים כן יהיו אדמו"רים.

בשיטה של הרבי

■ **תקופת ההנהגה של ה'פני מנחם' חפפה לתקופה הנוראה של ממשלת אוסלו. אומרים גם שהרגישו עליו מאוד את העול הכבד של ההנהגה בעניין זה. מה אפשר לשמוע על כך?**

- אני חייב לומר שאני התעניינתי אז מעט מאוד בפוליטיקה, בפרט בשנים שאבא הנהיג. הייתי אז מעין ממלא מקום של אבא בבישיבת שפת אמת וראשי רובי היה בזה. כמעט לא עסקתי בדברים אחרים. אף-על-פי-כן אי-אפשר היה שלא לראות באותם ימים את הדאגה העצומה שלו והאחריות שחש לכל המצב בארץ ועד כמה היה מונח בזה.

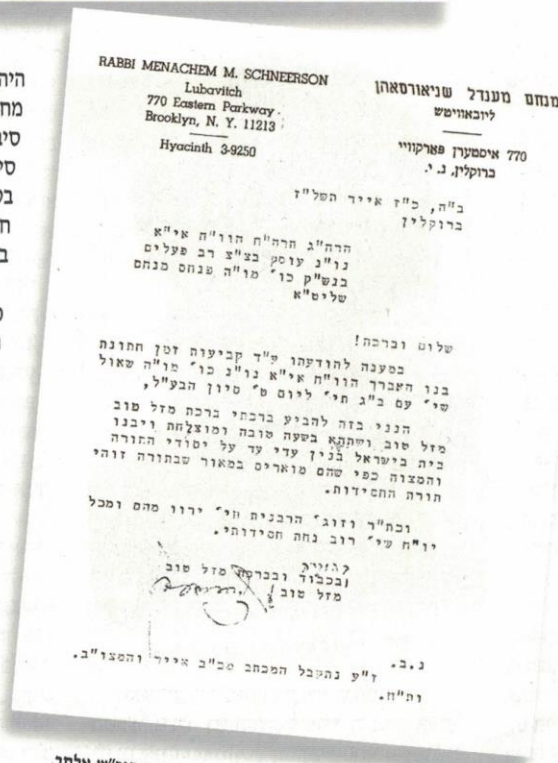
כדי להמחיש עד כמה העניינים נגעו לו, אני יכול לספר שממש בשבועות האחרונים לפני הסתלקותו, פתחתי פעם את הדלת של הבית (לא היינו מצלצים כדי לא להטריח וביודענו שאת הדברים הפרטיים היה עושה בד' אמות שלו) וכשנכנסתי בדיוק הגיע נסער אל מול הפתח מסלון הבית. בדרך כלל אבא היה יושב. הוא לא היה מסתובב אנה ואנה בבית. רק לפני מסירת השיעור כללי שלו בישיבה, לפני התמונתו לרבי,

היה מתהלך סביב השולחן בחדרו מתוך סערת מחשבה. אבל היה נדיר מאוד שיתהלך בהיקף סיבוב גדול בכל הבית ובדיוק כשנכנסתי הוא סיים סיבוב בהקפת חדרו הבית כשהוא שקוע בשרעפיו. בהלה תקפתני למראו פניו. הן היו חיוורות כמו משהו שלא עלינו שמע איזו בשורה רעה.

לא היה באותו יום אירוע מיוחד, אבל כל תקופת חייו האחרונה עם הפיגועים והמצב בארץ נגעו בכל נימי נפשו. זה היה כבר אחרי ההסתלקות של הרבי בג' תמוז, ואבא הרגיש שאין כאן מי שנושא באחריות אמיתית וכלל-ישראלית את המשא על הכתפיים. הוא הרגיש יחידי ממש. כמה ימים לפני הסתלקותו הוא פרסם ב'המודיע' מכתב חיזוק מיוחד ונדיר לכלל-ישראל "כי לא יטוש ה' עמו". הוא לקח ללבו את מצב הכלל, וכפי שרבים אמרו כי מיד עם פטירתו הופסקו הפיגועים לתקופה ממושכת.

■ **כשבאה משלחת של רבני חב"ד לנחם, התבטא הראש ישיבה שליט"א כי 'הרבי ואבא ראו עין בעין את המצב'. למה הכוונה?**

- קודם כל הוא ראה כמו הרבי את

למעלה: המכתב שבו מודיע ה'פני מנחם' לרבי על נישואי בנו הנו"ש אלתר. למטה: מכתב הברכה של הרבי לחתונה

"אבא ראה תמיד סכנה גדולה במדיניות הוויתורים". הגאון רבי שאול אלתר שליט"א בנועים שיח ל'כפר חב"ד"

"הפיגועים והמצב בארץ נגעו בכל נימי נפשו. זה היה כבר אחרי ההסתלקות של הרבי בג' תמוז, ואבא הרגיש שאין כאן מי שנושא באחריות אמיתית וכלל-ישראלית את המשא על הכתפיים. הוא הרגיש יחידי ממש"

את הרגש ואת הקרבה ואפילו את התחושה של "משלנו הוא זה", גם כשלא הזדהה ולא הסכים עם הדברים והמעשים.

הוא בא למתנחלים עוד לפני ההנהגה, בתור ראש ישיבה, ואמר שיעור. הוא התקרב והתעניין מאוד לשמוע אותם, להקשיב למצוקותיהם ולתת להם הרגשה טובה. גם להגיד 'לא' הוא ידע איך וכיצד להגיד. בצורה אחרת. הוא יכל להכיל את כולם, גם כשלא הסכים תמיד.

וגם אנשים יותר רחוקים, כיפות סרוגות מהסוג היותר שמאלני או מתון הוא ידע להכיל כל אחד. לדבר עם כל אחד בשפה שלו, וכלשון חז"ל "להלך נגד רוחו של כל אחד".

סיפור מפעים

■ ביקוריו התכופים של ה'פנימנים' אצל הרבי, כמו ההתכתבות המסועפת שהיתה לו, מעידות על הקשר הקרוב. מה אפשר לשמוע על כך?

– פעם ראשונה ששמעתי על ביקור של אבא אצל הרבי מליובאוויטש היה כשהייתי ילד. אז גם פעם ראשונה שמעתי את השיר 'ניעט ניעט ניקאו'... זה היה בשנת תשכ"ו כמדומני, אבא שלח אותי אז לקייטנה בכפר חב"ד. אני זוכר שהמדריך סיפר לנו יום אחד שעכשיו היה אצל הרבי הראש ישיבה של שפת אמת וכשהוא יצא מהרבי הוא היה בהתפעלות עצומה מכך שהרבי ענה לו על כל השאלות ששאל אותו.

וביקש שהרבי ישלח חסידי חב"ד להתיישב בחברון הרבי לא הסכים. הרבי לא הסכים להעביר את האחריות הגדולה מהשלטון ליחידים. וזה למרות שהרבי היה הלוחם הכי גדול בעניין של 'אף שעל' וכו'.

זו היתה גם השיטה של אבא. השלטון הוא זה שצריך לפעול נכון ולא לוותר ולא להתפשר. אך ברגע שר"ל למרבה הצער השלטון לא נוהג נכון וכן מתקפל ומוותר, בזמן כזה לשלוח לשם להתיישב אנשים פרטיים, זו כבר שאלה פרטית שכלל אינה פשוטה.

אילו זכינו והשלטונות היו מתנהגים כנדרש מהם, לא מוותרים ולא מוסרים חלקי ארץ-ישראל, אז כל המצב היה אחרת לגמרי. אבל כשלמרבה הצער במקום לעמוד כחומה בצורה התקפלו. זה מוותר זה דוחף לפשרה ומי מדבר על אותם "מהרסיין ומחריביין", אז כשבאים לדון על יחידים צריך לשים לב למצב שנוצר ואי-אפשר להתעלם מזה. זה לא סוד שהמתנחלים הרגישו מאוד קרובים אליו.

– כמו שאמרתי הוא יכל לתת לכל בן אדם

החשיבות של שלמות ארץ-ישראל. יש על זה גם מהאמרי אמת. בכנסייה הגדולה בשנת תרצ"ז, דנו בתכנית חלוקת ארץ-ישראל של ועדת פיל, והאמרי אמת הביא בקשר לכך את הפסוק שכתוב שלעתידי לבוא הקב"ה ישפוט את הגויים שחילקו את ארץ ישראל. באחד מנאומיו באותה תקופה אבא גם ציטט את דבריו החריפים של רבי מנחם זמבא הי"ד נגד אלו המוכנים לוותר על חלקים מארץ ישראל. אבא ראה תמיד סכנה גדולה במדיניות הוויתורים של מפלגת העבודה, ובכל העניין של פשרנות וריצה לקראת שלום כוזב ומדומה. אגב, אבא סיפר לי על כך שראש הממשלה שמעון פרס רוצה לפגוש אותו והוא לא הסכים. (וודאי לא לאור כל התקופה וממשלת אוסלו שאז היתה).

עם זאת הגישה שלו, לעניות דעתי, היתה בדיוק הגישה של הרבי. כלומר, אף שאינני מתיימר להיות בקי בכל התורה והשיחות של הרבי – אבל הרושם שלי הוא שכל הדרישות והתביעות של הרבי הופנו כלפי גורמי השלטון. עליהם הוא הטיל את האחריות ותבע מהם לפעול נכון ולקבל החלטות נכונות. לעומת זאת כשבאו אליו (כמדומני שרון)

"אבא ציטט את דבריו החריפים נגד אלו המוכנים לוותר על חלקים מארץ ישראל. אבא ראה תמיד סכנה גדולה במדיניות הוויתורים של מפלגת העבודה, ובכל העניין של פשרנות וריצה לקראת שלום כוזב ומדומה"

■ אי אפשר לשכוח גם את עמידתו האמיצה, בראש ויחד עם צדיקי הדור, נגד אותם אלו שביקשו להילחם ולעמעם את אורו הבהיר של הרבי ז"ע

- אכן כבודו של הרבי נגע לו מאוד. כך, למשל, בתקופה מסוימת שהתנהל מאבק ונאמרו דברים כלפי הרבי, התקיים בדיוק מעמד תורני גדול, וכשאבא קם לדבר הוא סטה מהנושא העיקרי, מחה על הפגיעה בכבודו של הרבי מליובאוויטש ז"ע,

הנאון רבי שאול אלטר שליט"א נושא דברים באירוע של חסידות גור, בפני אביו זצ"ל

כידוע היה ביניהם קשר תורני כל השנים וגם התכתבויות. אגב, רק לאחרונה נודע לי על מכתב שהתפרסם שאבא שלח לרבי לפני חתונתו. לי יש את מכתב התשובה שהרבי שלח, אך רק לאחרונה נודע לי שקדם לכך המכתב שאבא שלח על זה לרבי (ראה מסגרת).

גם אני, בלידת בני הבכור, שבע שנים אחרי החתונה, כתבתי לבשר לרבי, היות וכמה פעמים במשך הזמן הזכרנו אצל הרבי לברכה. יש לי את מכתב התשובה של הרבי בחתימת ידו הק'.

אבא היה מדבר תמיד על הרבי בהתפעלות עצומה. יש גם סיפור מפורסם שאבא היה מספר ונדמה לי שאף הודפס כמה פעמים. (כך, למשל, הודפס הסיפור בספר 'פרשיות עם הרבי'):

"באחת הפעמים שדובר אודות הרבי מליובאוויטש, סיפר לי האדמו"ר מגור הרה"ק בעל ה"פני מנחם" סיפור מאלף אודותיו. וכך אמר לי: - אספר לך סיפור ששמעתי מבעל המעשה בעצמו, יהודי חסיד גור. האיש היה עשיר מאוד ולרגל עסקיו הוא גר במשך תקופה בניו-יורק. יום אחד הוא נסע לבקר את בתו שהתגוררה בניו-יורק. היה זה בשנת תש"ט. בהיותו בניו-יורק, הוא נכנס פעם למעלית ופגש את הרבי מליובאוויטש (שעדיין לא כיהן אז כרבי). שניהם עלו במעלית, ונסעו ביחד כמה קומות. במהלך העלייה במעלית, נתן הרבי מליובאוויטש שלום לאותו יהודי ושאל אותו:

- מהיכן מגיע יהודי?

האיש ענה:

- לרגל עסקי אני גר בניו-יורק.

שאל אותו 'הרמ"ש':

- יש שם מקוה בניו-יורק?

האיש ענה:

- אני נמצא שם לרגל עסקים, לא בשביל מקוה.

אמר לו הרבי:

- אם יהודי נמצא באיזה מקום, הדבר צריך להשאיר איזה רושם במקום.

המעלית הגיעה ליעדה, אותו יהודי נפרד מהרבי לשלום ובפתח המעלית חיכתה בתו. הוא שאל אותה:

- מי האיש שנסע אתי במעלית?

והיא ענתה:

- זהו חתנו הצעיר של הרבי מליובאוויטש.

עברו שנים. היהודי גמר את עסקיו וכדרכם של אנשים מגזע חסידי, ברבות השנים התחיל לגדל זקן, לחבוש ספודיק ונהיה יהודי חסידי לכל דבר. באחת השנים הוא הזדמן לניו-יורק. היה זה בשנת תשמ"ט - ארבעים שנה לאחר הפגישה ההיא. אין צורך לומר שהיהודי שינה צורה לכל דבר.

כמו יהודים רבים הוא הלך ביום ראשון לחלוקת הדולרים. וכשהגיע תורו וקיבל את הדולר 'לברכה

והצלחה', הרבי עצר אותו ושאל:

- יש כבר מקוה בניו-יורק?...

כשסיים את סיפורו, אומר לי ה"פני מנחם":

- שאלתי את אותו יהודי - ממה התפעלת? הוא

ענה: מהזיכרון העל-טבעי של הרבי! - איך הוא זכר

אותי אחרי ארבעים שנה?!

אמר לי הפני-מנחם:

- אמרתי לאותו יהודי: יהודי שנשמר בקדושה

ובטהרה כמו הרבי מליובאוויטש, לא פלא שהוא

זכר אותך. הוא הכיר אותך בפנימיות שלך, לא בצדור

החיצוני שלך. אבל תחשוב על כך שבמשך ארבעים

שנה איכפת לו מהמקוה בניו-יורק! זה מה שמעניין

ומרגש בסיפור הזה - האכפתיות לכל אשר בשם

ישראל יכונה!"

ההערצה של אבא לרבי מליובאוויטש באה לידי

ביטוי בהרבה דרכים, בין היתר בכך שקיים את

התקנה הקדושה של לימוד הרמב"ם היומי.

והביא את הגמרא במסכת מכות (כ"ב ע"ב): "כמה טיפשי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבא" [= כמה טיפשים האנשים שקמים לפני ספר תורה ואינם קמים לפני תלמיד חכם].

כך אז וכך בעוד כמה הזדמנויות. והדברים ידועים ומפורסמים.

כמו אביו

■ בשנת תשנ"ג כת"ר שליט"א התמנה לראש ישיבת שפת אמת - האם אבא הנחה אתכם בדרך מיוחדת במסירת השיעורים?
- אומרים שבגור, בדרך הלימוד, אף אחד לא היה

זכרו לנצח

במשך השנים מאז הסתלקותו של ה'פני מנחם' זצוק"ל, יצאו לאור כמה וכמה ספרים לזכרו הטהור, מהם:

"פני מנחם" על התורה ה' כרכים
דא"ח על פרשיות התורה והמועדים, שאמר בבית מדרשו במקהלות בקול חוצב להבות בקדושה ובטהרה, ונרשמו בידי השומעים, וברובם הוגהו על ידו (בסוף כל פרשה נדפס גם את אשר נמצא בכתב יד קודשו).

"אוצר מכתבים" ב' חלקים
מאות מכתבים שיצאו מתחת קולמוסו הטהור. יש מהם הפונים לקרובים, לבני המשפחה, לתלמידי הישיבה, ויש לרחוקים, לזרים ובלתי מוכרים. יש שנכתבו בשנים המאוחרות, עת שימש פרנס לדורו, ויש שנכתבו בשחר ימיו ואפילו בשנות בחורו. הצד השווה שבהן שהם אוצר של יראת שמים, ויש בהן כדי לעורר את הלבבות, להאיר נתיבות, לחזק ולאמץ ידיים וברכיים כושלות.

"אוצר דרשות ומאמרים" ג' חלקים
אוצר בלום מסודר לפי סדר מועדי השנה, מאשר דרש במקהלות עם, עת הרביץ תורה לתלמידים עשרות בשנים בישיבת שפת אמת, עת השקה לעדרי הצאן בישיבות ובמוסדות התורה, ומאשר באו בכתובים ונתפרסמו לפרקים בשער בת רבים, בספרים בקונטרסים ובכתבי העיתים.

"שולי הגיליון" ד' חלקים
נלקטו מתוך שולי גיליוני ספריו הרבים המעוטרים ברבבות הערות וצינונים, הגהות ותיקונים. פשט ורמז, קבלה וחסידות, העמקה בעיון ובקיאיות בהיקף (בינתיים יצא לאור על הרמב"ם, על השו"ע, ועל הש"ס עד סדר נזיקין, בתקווה ובתפילה בקרוב לברך על המוגמר בהוצאת הכרכים הנותרים).

"הפני מנחם" - ספר התולדות
הספר מכיל את שני השערים: "שער התורה" ו"היכל העבודה", הפותחים צוחר להיכלות אורו של ה'פני מנחם' זצוק"ל, להביט בקצות דרכיו ועקבות אורחותיו. ספר זה על שני שערים, הינו כרך מקדים לסדרת הספרים אשר בעזה"י ימשיכו בתיאור מסכת חייו.

ירצו מן הסתם להוציא לאור גם את החידושים ואת התשובות בתורה שיש במכתבים. הדברים דורשים לא מעט הגהה ועיבוד, אך אנו מקווים שהם ייצאו לאור.

בכלל, אם מדברים על שולי הגיליון - היתה לו חביבות מיוחדת לספרים וגם בכך היה דומה לאביו ה'אמרי אמת'. כשחילקו בין בני האמרי אמת את כל הספרים אחרי הסתלקותו של ה'אמרי אמת', יש מכתב בכתב ידו של אבא שכתב "קבלתי על עצמי ללמוד את כל הספרים שנפלו בחלקי". זו היתה מצידו 'הנהגה פשוטה' שהספרים לא נועדו כדי שיהיו מונחים בארון, אלא כדי ללמוד את כולם. והיו לו ספרים רבים כידוע...

ואגב, בקשר לדמיון לאביו ה'אמרי אמת': בימי ישיא אחר-הצהריים אבא היה יושב ומעביר את הסדרה (בנוסף לכך שכל יום היה לומד את השיעור היומי בפרשה, מראשון עד שני וכיו"ב) והיו לו חומשים מהסוג שהיה לפני עשרים-שלושים שנה כאשר אותיות הדפוס לא היו מספיק חזקות. אצלו בחדר הכול כבר היה 'שאבעסדיק', מוכן לשבת, וכשהיה נתקל באות לא ברורה היה קם ממקומו, ניגש למגירה של המוקצה, מוציא עיפרון ומשלים את האות. אצלי כל הנהגה הזאת היתה קצת תמוהה, מאי כולי האי, הרי צורת התיבה ניכרת, אך אף פעם לא העזתי לשאול אותו על הנהגות. פעם, תחת אחד השיחים, הוא תיאר איך ה'אמרי אמת' היה מעביר את הסדרה בחומש ואם היתה איזו אות מחוקה היה ניגש למגירה מוציא עיפרון ומחזק... כנראה שחששו למעין "ספר שאינו מוגה". זו דוגמא קטנה לרבים מהליכותיו ומנהגיו שכולם היו מהאמרי אמת.

הסתלקות פלאית

■ ה'פני מנחם' היה איש פלא כל חייו וגם הסתלקותו היתה כ'איש פלא'. מה אפשר לשמוע על כך?

- יש הרבה דברים שכבר התפרסמו והודפסו. האמת היא שבמשך הרבה זמן ניסיתי לא לחשוב על הדברים ששמעתי או שהייתי עד להם, כי עצם ההסתלקות היתה כפצע חי, ממילא חלק מהדברים קצת נשכחו.

בכלל, בתקופתו האחרונה היו שינויים שחלקם רק למפרע הבינו את סיבתם. כך, למשל, בתקופה האחרונה הוא חדל להתפלל מנחה עם הציבור. כל אדמו"רי גור התפללו שחרית וערבית ביחידות (לפעמים בחדר ליד הבית מדרש ולפעמים גם זה לא) ואילו תפילת מנחה התפללו בציבור בבית מדרש. כך נהגו גם הבית ישראל והלב שמחה וגם אבא. אולם בחודשים האחרונים לחייו אבא הפסיק להתפלל מנחה עם הציבור והוא לא נתן לכך שום סיבה.

היה עוד שינוי תמוה בתקופה האחרונה: היה לו חדר קטן בקומה של הישיבה מעל הבית, חדרון קטן של ארבע על ארבע, שם אהב להיות ביחידות, זה היה המקום שלו. בחדר עמדה ספה למקרה שיצטרך לנוח באמצע היום. והנה ממש בתקופה האחרונה הוא שינה את מקום הספה בצורה כזאת

כמו אביו. השפת אמת לא היה כמו החידושי הר"ם, למרות שמזכיר אותו כמה פעמים, אך בסגנון אחר. והאמרי אמת לא היה דומה בדרך הלימוד לאביו השפת אמת. גם לאבא הייתה את הייחודיות שלו. בחלק הנגלה, השיעורים הכלליים שלו, היו בסגנון הישיבתי.

ובמענה לשאלתכם - אין שום חשיבות לדבר בקשר אלי. אומר רק שאבא לא נתן לי הנחייה מיוחדת וכשבאתי לכאן, אחרי כמה שנים שהייתי

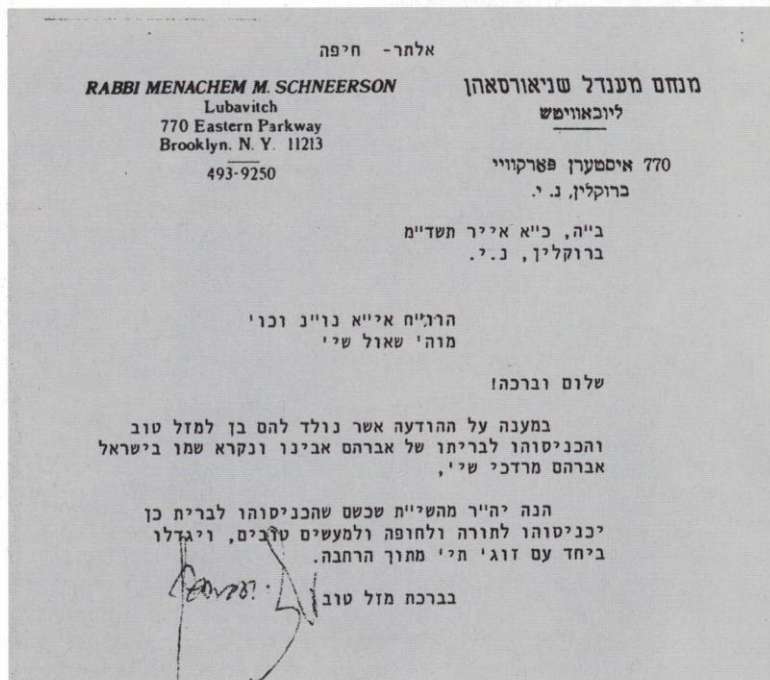
מגיד שיעור, כבר היה לי את הכיוון שלי. עם זאת ברור שהיה תמיד שיח בלימוד עם אבא, בצימאון גדול קיבלנו ממנו הרבה דברים. אבל לא הייתה הנחייה והוראה מיוחדת, מעבר לזה שכשהייתי בישיבה שמעתי שיעורים כמובן, בתור בחור צעיר.

בשנים האחרונות נתפרסמו ספרים רבים, מתוך "גיליונות" הש"ס הרמב"ם וספרים שונים, ושוב, בבקאות וחריפות מיוחדת במינה. האם זה מעיד כי כל ספר שהגיע לידו העיר והאיר עליו?

- על כל הספרים הוא היה כותב. לא תמיד כבזו כמות אבל כתב הרבה מאוד. למעשה את השיעורים שהוא אמר הוא גם כתב, אלא שזה מאוד מתומצת וצריך המון עבודה לפענח את זה.

משום כך התחלנו להוציא לאור את מה שיותר קל. את מה שרשם על גיליונות הספרים ששם הדברים יותר נקודתיים. אני מניח שיוציאו עוד.

"בלידת בני הבכור, שבע שנים אחרי החתונה, כתבתי לבשר לרבי, היות וכמה פעמים במשך הזמן הזכרנו אצל הרבי לברכה. יש לי את מכתב התשובה של הרבי בחתימת ידו הק"

חב"ד אם ובתה, חרדיות, שהיו בטיול תענוגות באותה מדינה וביקשו לעשות את השבת בבית חב"ד. לאמא היתה גם בקשה 'חריגה': היא ביקשה לבשל לבד את האוכל שלה ושל בתה וגם לאפות לבד את החלה. במטבח הציבורי זה לא היה שייך, וככל שזה לא מקובל השליחה נענתה לבקשתה, הכניסה אותה למטבח הפרטי שלה, ואפשרה לה לבשל ולאפות חלה. האמא לא הסתפקה בכך ואף התעניינה אצל השליחה האם היין שבביתם מבושל. תוך כדי שיחה התברר לשליחה שהאמא שייכת לחוג מסויים שנוהגים לפי ה'השקפה' שאסור לאכול מתבשיל ומהפת של ה'כת' (חב"ד) וכמובן לא לשתות את יינם. לכן ביקשה לבשל ולאפות לבד ווידאה שהיין מבושל...

השליחה סיפרה זאת בתסכול. היא חשה כמו שירקו לה בפניה. לא רק לה אישית, אלא לכל מי ומה שהיא מייצגת. אך בעלה השליח הרגיעה ואמר לה בניחותא:

- זו מצוות הכנסת אורחים מיוחדת בניסיונה. זו הדרך שלנו. כך הרבי חינוך אותנו. לא זו בלבד, אלא במוצאי שבת, לקראת הטיסה לארץ, השליח הפעיל את קשריו וסייע לאם ובתה לעלות את מזוודותיהם לטיסה למרות המשקל החרג.

כשמעתי מידידי שהיה עד שמיעה לסיפור, מאוד התרגשתי. מטבעי הנני קצת בעל דמיון, ובלשון הרבי "חוש ציור", ודימיתי לעיני רוחי את הרבי למעלה רואה את הסיפור הזה ומחייך, חיוך של נחת-רוח.

לבי נקפני תחילה, האם הנני רשאי לגלות דבר פרטי שבין השליח לקונו ולהוציאו לרשות הרבים, אך אז נזכרתי בדברים המפורסמים של הרבנית במשפט הספרים "הרבי והספרים שייכים לחסידים", על אותו משקל ניתן לומר "הרבי והשלוחים שייכים לכלל-ישראל"...

התרגשות רבה אצל ראש הישיבה, כשמספר לנו את הסיפור הבא:

- יש לי ידיד שנוסע מפעם לפעם להשגחה במדינה מסויימת במזרח הרחוק, וכמובן שבת חב"ד זה המקום שאפשר לשהות שם בשבת. הוא מעריך מאוד את הפעילות של השליח במקום, מסייע לו כפי יכולתו, ואף הפך להיות שם 'בן-בית'. באחת ממוצאי השבתות הבחין אצל השליחה באיזושהי מתיחות, פנים נפולות, ובהיותו 'היימיש' ובן-בית הוא הרשה לעצמו לשאול מה אירע. השליחה סיפרה שבאותו יום שישי נכנסו לבית

קדישא, ואז לפתע צצה בלבי השאלה: למה לא פה, ליד אביו?

ואירע כאן משהו מופלא. אחי הרה"ג ר' אריה ז"ל קבור בהר הזיתים, במערה של בית גור. אבא הוא זה שהחליט לקבור אותו שם. ברור שאם הייתי זוכר זאת, לא היה לי עוז ולא היה עולה בדעתי להציע שאבא לא ייקבר שם. אולי אבא רוצה לנוח ליד בנו. אך משמים סובבו שבאותו מעמד כמו נמחק מזיכרוני שאחי ז"ל קבור בהר הזיתים, ומרגע לרגע המחשבה נתיישבה יותר בדעתי שמהראוי לקבור כאן. שאלתי את מנכ"ל חברה קדישא והוא אמר שבוודאי לא יאשרו כזה דבר לקבור בתוך העיר, וכן אמרו אחרים יודעי דבר. אך אצלי זה כבר הפך למעין 'אובססיה'. ידעתי שאם רוצים להשיג מיד אישור, במעשים ולא בדיבורים, היחיד שמסוגל לעשות את זה הוא ח"כ ר' מנחם פרוש ז"ל. התקשרתי אליו ולזרזו המזורזין דיברתי גם עם בנו ר' מאיר, ובסופו של דבר בחשאי ובנמרצות הוא השיג את הרישיון ממנהלת המחוז, גב' בריישי. ובצהריים כשהדבר נודע והשמאלנים ניסו להוציא מבית-המשפט צו-על-תנאי לעיכוב - זה כבר היה מאוחר מדי ובית-המשפט לא קיבל את העתירה... כך שהכול היה משמיים. וכיום, כשכבר קשה לנסוע להר הזיתים מבחינה ביטחונית, זה הפך

להיות מקום תפילה עשרים וארבע שעות. אנשים באים ומתפללים. אבא זצ"ל היה אומר פעמים רבות בחייו, שאביו האמרי אמת היה אוהב ישראל בחייו ביותר, ועל-כן סיבבו שגם בפטירתו מקום מנוחתו בתוך העיר בקרב העם, ו"הוא היה אומר", וכמעין נבואה על עצמו גם כן שבתוך עמו הוא קבור כמו שהיה קשור עמהם בחייו, זכותם תגן עלינו.

■ לקראת סיום השיחה, מבקש ראש הישיבה שליט"א לספר לנו משהו הקשור לשליח של הרבי. ובשונה ממהלך השיחה הארוכה והנינוחה ניכרת

אקטואליה

כ"ה חשוון ה'תשס"ח

הרב שבתי ויינטראוב

"יכולים אתם לכבוש את כל העולם כולו"

כך התבטא הרבי כלפי כ"ק ה"פני מנחם" באחת מהיחידות. לדגל עשרים שנה להסתלקותו, הננו להביא קטעים משיחותיו עם הרבי, מתוך סדרת הספר "בסוד שיח" הקשרים של הרבי עם גדולי ישראל

השראת השכינה גם בחו"ל

הפני מנחם: על ירושלים נאמר אמנם שזהו "המקום אשר יבחר ה'", אבל מקובל אצלנו בשם "היהודי הקדוש" שעל ידי עבודת ה', כוונות וכו', אפשר להמשיך את השראת השכינה גם בחוץ לארץ (כמובן שאי אפשר להחליף ח"ו את "המקום אשר יבחר ה'", אבל אפשר לפעול את השראת השכינה גם בחו"ל), ולעשות שם מקום קדוש.

הרבי: בוודאי שכן הוא – דאם לא כן, לא היו בני ישראל נשלחים לגלות. אבל לאידך – מאחר שהמשכת הקדושה היא על ידי "המקום אשר יבחר ה'", לכן צריכים אתם להביא ברכה ושלוש מירושלים עיה"ק.

ובפרט על פי מארז"ל "חד מינייהו עדיף כתרי מינן. וחד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו". (שיח שרפי קודש י"ג אלול תשל"ט)

"לבני ישראל לא יהיה תרעומת אם אליהו יבוא בערב שבת"

הפני מנחם: ידוע מארז"ל "כבר מובטח להן לישראל שאין אליהו בא לא בערבי שבתות ולא בערבי ימים טובים מפני הטורח" "שמניחין צרכי שבת והולכין להקביל פניו". ואם כן כיצד יתכן דבר זה מחר – בערב שבת?

הרבי: אודות אליהו הנביא נאמר: "תשבי יתריך קושיות ואבעיות" (וזהו ר"ת "תיקו"). ובטוחני שיוכל לתריך גם קושיות זו!

ובנוגע לדברי הגמרא שזהו ענין של טורח עבור בני ישראל, "שמניחין צרכי שבת והולכין להקביל פניו" – בטוחני שלבני ישראל לא תהיה תרעומת על אליהו הנביא אם יבוא בערב שבת, אע"פ שזה יפריע לבעלת הבית להכין את ה"קוגל" ושאר המאכלים לכבוד שבת!

הפני מנחם: הרי הגאולה תהיה באופן ד"פדאני לי ולבני מבין האומות", ובנוגע להקב"ה – בודאי שלא יהיו לו טענות על ביאת אליהו הנביא בערב שבת.

הרבי: בוודאי שכן הוא. ולהעיר שמארז"ל הנ"ל קשור גם עם ענין השלום (שהוזכר לעיל בארוכה) – כי מארז"ל זה מיוסד על הפסוק "פדה בשלום נפשי".

הרבי: כיצד מצב הבריות אצל אחיו – האדמו"ר

מגור (הלב שמחה)?

הפני מנחם: הכל כשורה ב"ה. אבל מצב הבריות שלי אינו כשורה – לפני כשבועיים הייתי נוכח ב"ברית מילה" אצל נכדו של אחי שליט"א, ובאמצע חשתי שלא בטוב כו'.

הרבי: מה קרה בדיק?

הפני מנחם: מצב הלב הוא לא כדבעי, כנראה התאמצתי יותר מדי בזמן האחרון. ולכן, באתי לכאן לשבועיים כדי לנוח קימעא.

הרבי: הרי תפקידכם הוא – ראש ישיבה ומוטל עליכם השעבוד דלימוד תורה עם תלמידי הישיבה, ועל פי שולחן ערוך – צריך המלמד להיות בריא כדבעי, כדי שיוכל ללמוד עם התלמידים באופן המתאים.

(ר"ט טבת תשמ"ב)

"בכווח להתמודד עם העולם"

כ"ק האדמו"ר בעל ה"פני מנחם" ביקר מספר פעמים בהיכלו של הרבי, ובהזדמנויות אלו שוחחו באריכות בענייני תורה וחסידות. וכה התבטא לאחר ביקורו הראשון אצל הרבי ביום ה' ד' באדר תשכ"ו: "מיום הסתלקות אבי זצ"ל (בעל ה"אמרי אמת" מגור) לא ראיתי יהודי שבכווח להתמודד עם העולם ("וואס קען זיך פאר מעסטין מיט די וועלט") עתה זכיתי להכיר את היהודי השני, שבכווח להתמודד עם העולם".

מדוע הרוג'ובי לא רצה ללכת לאפות מצות?

"בביקורם של כ"ק האדמו"ר מגור, בעל ה"פני מנחם" הגאון רבי פנחס מנחם אלטר זצ"ל ומחותנו הגאון רבי מנשה קליין זצ"ל אב"ד אונגוואר וחתנו הגאון רבי יודא אריה אלטר זצ"ל ביום ד', י"ג אלול ה'תשל"ט סיפר הרבי זי"ע:

"מספרים על הגאון הרוג'ובי שלפני חג הפסח, כאשר היו אופים מצה שמורה, לא רצה ללכת למאפייה, כשנשאל לטעם הדבר, כיצד מוותר הוא על "מנהג ישראל" ללכת למאפייה, ושאיבת "מים שלנו"? – השיב: כאשר אלך למאפייה, סביר להניח, שאמצא שם עניינים שלדעתי אינם בתכלית ההידור, לא כן כאשר אינני הולך בעצמי וסומך על חזקת כשרות של כל יהודי – הרי אין מקום לפקפק בחששות על השולחן-ערוך (הקובע את כשרותו של היהודי)".

מדוע נוהגים להפסיק את החתן

קטע נוסף משיחת הקודש דלעיל: **הרבי:** כיצד מנהג אצלכם, האם אומר גם החתן בעצמו דברי תורה?

הפני מנחם: כן, אך נהוג להפסיקו באמצע. **הרבי:** כאשר כ"ק מורייוחמי הגיע לפולין, התקיימה אז ה"בר מצוה" של הנכד, ושם הרי נהוג להפסיק את החתן באמצע אמירת דברי התורה. אמר כ"ק מו"ח שכיון ש"אזלת לקרתא אזיל בנימוסא" – ומאידך, ישנה חביבות בחזרת מאמר דא"ח – משום כך – שיחזור את המאמר פעם וחצי. וכך הוה: הניחו לו לחזור את המאמר פעם ראשונה בשלימות, ולאחר מכן – כדי לקיים את מנהג המקום – החל לאומרו פעם שני, ואז הפסיקוהו.

– מהו הטעם המקובל אצלכם למנהג זה? **הפני מנחם:** ישנם כמה טעמים למנהג זה – ומהם: כיון שהתורה אין לה גבול, וכמה שלומדים יישאר עוד הרבה – משום כך מפסיקים אותו להחדיר בו שכמה שילמד – לא די בכך, ויש עוד הרבה.

הרבי: אם כך מדוע דווקא אצל חתן? האם משום שאצלו זה דבר חדש?

– כשהגעתי אז ל"בר מצוה", לא ידעתי עד אז על דבר מנהג זה – והדבר הי' לי לפלא: יהודי אומר תורה, ובפרט חתן (הדומה למלך) ומפסיקים אותו! **הגרמ"ק:** טעם נוסף למנהג זה – הוא: בדוגמת הנהוג כאשר המלך נושא דבריו – מפסיקים אותו במחאות כפיים ובקריאות "בראווא" "בראווא" – ועל דרך זה בחתן הדומה למלך.

הנכם יכולים לכבוש את העולם!

התבטאות מיוחדת מהרבי בשיחתו עם כ"ק ה"פני מנחם:

"הרי הנכם "ראש ישיבה" וממנהיגי אגודת ישראל, ונוסף לכך הנכם חבר גם ב"מועצת גדולי התורה" – הרי יכולים אתם לכבוש את כל העולם כולו, איך-זה על דרך הצחות!"

אשרי חלקי שהטענות עליהם בנוגע לעניין משיח

קטע מדברי הרבי בשיחה עם כ"ק ה"פני מנחם"

עשרים שנה להסתלקותו. כ"ק האדמו"ר ה'פני מנחם

לערוך סיום ירושלמי בפרסום גדול

קטע משיחתם של הרבי ובעל ה"פני מנחם", י"ג אדר א' ה'תשד"מ

הרבי: בקשר להמוזכר לעיל אודות לימוד תלמוד ירושלמי - היה טוב ונכון לערוך "סיומים" בפרסום גדול, מכיון שע"ז יתפרסם יותר כל הענין כולו. **הפני מנחם:** בתחילה עשו סיום על סדר אחד בפרסום גדול, אבל כעת מתכוונים לעריכת סיום על כל תלמוד ירושלמי.

הרבי: האם התקיימה גם סעודה לגמרה של תורה?

הפני מנחם: כן, התקיימה גם סעודה. הסיום נערך על ידי הגאון מערלי שליט"א, שאמר גם "הדרן", ונכחו עוד כמה וכמה מגדולי התורה שאמרו "הדרנים" ודרשות כו'.

הרבי: בזמן האחרון בכלל אוהב העולם "פרסומת"... ובפרט ב"ארצות הברית", ולכן, כאשר חסר בפרסום הדבר, הרי זה יוצר רושם שיש חסרון בדבר, ומכיוון שכן הוא "מנהג המדינה", ואמרו חז"ל "אזלת לקרתא הלך בנימוסא" - הרי במדינה זו בוודאי צריך להיות ה"סיום" בפרסום גדול.

הפני מנחם: ישנם השואלים מדברי המדרש "הלוחות ראשונות על שניתנו בפומבי לפיכך שלטה בהן עין הרע ונשתברו, וכאן אמר לו הקב"ה אין לך יפה מן הצניעות". אבל לאידך מצינו, שבדבר שבקדושה צריך להיות פרסום, וכיודע תשובת הרשב"א מצוה לפרסם עושי מצוה.

לע"נ אדמו"ר הרה"ח רבי יעקב דוד הכ"מ בהרה"צ רבי נח גד זצ"ל ויינטראוב נלב"ע ט"ו תשרי תשע"ו

- בסיום הס"ת. זכורני שכאשר סיימו ספר תורה בהיותי נער (לאחר בר-מצוה), לא נתנו הסופרים לי ולחברי למלא אותיות בס"ת, ואמרו שרק ההורים ימלאו את האותיות שבספר תורה.

שומר פיו ולשונו - דיבור ואכילה

הפני מנחם: הרב"ם בהל' דעות מפרש את הפסוק "שומר פיו ולשונו" - שהכוונה לענייני אכילה. אלא שצריך עיון המקור לכך, שהרי רש"י ועוד מפרשים על אתר מבארים כי משמעות הכתוב היא "שומר פיו ולשונו" - מדיבור!!

הרבי: יש לומר, כי הוא לומד כך מכפל הלשון ("שומר פיו ולשונו"): "פיו - דבר אחד, ו"לשונו" - דבר שני.

עם הדבר שהחמירו בעגונה

מדברי כ"ק האדמו"ר ה'פני מנחם" בשיחה עם הרבי:

"על דרך זה ביאר אחי האדמו"ר רבי ישראל זצ"ל (ה"בית ישראל") בשם רבי אלימלך מליזענסק זצ"ל בעל ה"נועם אלימלך" טעם הדבר שחכמים החמירו בעגונה שבעלה טבע בים מכיוון שמים אין להם סוף - שכן על ידי שחכמים החמירו בזה, נתנו בכך כח לאדם שטובע בים להציל את עצמו על ידי שיועד שחכמים פסקו שמים אין להם סוף, שאז יש לו "נתינת כח" מהפסק דין בתורה, ואילו לא נפסק כן היה מתייאש לכתחילה וכו'".

אודות הציפיה והבקשה לבא המשיח והגאולה השלימה:

"לאחרונה הנני מדגיש ומכריז שביאת משיח צדקנו צריכה להיות היום" - "משיח נאו".

ישנם כאלו שבאים בטענות אודות ענין זה. - ואשרי חלקי שזכיתי שהטענה נגדי היא על

זה שהנני מדבר אודות ביאת משיח צדקנו מיד! - באמרם שאין לדחוק את הקץ וכו'.

והתשובה לדבר - אין זה חידוש שלי: כל יהודי אומר בתפלת שמונה עשרה "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", ולאחרי זה מסיימים "כי לישועתך קוינו כל היום", ויתירה מזו: למרות שבתפלת שחרית אמר כאו"א מישראל "כי לישועתך קוינו כל היום", הנה לאחר כמה שעות בלבד, בתפלת המנחה, אומרים שוב "כי לישועתך קוינו כל היום!"

כתיבת שלום ללא האות מ"ם?

הרבי: ישנם מכתבים של אדמו"ר הזקן שבהם כותב תיבת "שלום" ללא האות מ"ם, היינו, "שלו". וענין זה מתאים להמבואר בכמה ספרים שהיות ששמו של הקב"ה שלום, לכן, אין לכתוב שם זה בשלימות.

ובזה ראיתי דבר פלא אצל כ"ק מו"ח אדמו"ר - שישנם מכתבים שבהם כתוב תיבת "שלום" בשלימותה!

ראיתי גם מכתבים מאדמו"רי בית גור שבהם כתובה תיבה "שלום" ללא המ"ם - "שלו". וכנראה שענין זה הוא בדיוק.

הפני מנחם: בימים אלו דרוש ענין השלום במידה מרובה ביותר. ענין השלום שייך גם בנוגע לגוים - כמסופר בגמרא "אמרו עליו על רבי יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם מעולם ואפילו נכרי בשוק". כללות ענין השלום מודגש במיוחד בנוגע לירושלים - כמודגש בנוסח הברכה "הפורש סוכת שלום עלינו ועל כל עמו ישראל ועל ירושלים".

התחלתי לכתוב ספר תורה לפני 17 שנה

הרבי: כ"ק מו"ח אדמו"ר כתב ספר תורה לעצמו בהיותו בן עשרים או שלושים וכמה שנים - כמה וכמה שנים לאחר היותו בר-מצוה.

כיצד נהגתם אתם בעניין זה - האם כתבתם ספר תורה לעצמכם?

הפני מנחם: התחלתי לכתוב ספר תורה לפני 17 שנה.

הרבי: זאת אומרת - כמה וכמה שנים לאחר בר-מצוה.

וכאמור לעיל - מאחר שהחויב לקיים מצוות עשה זו חל בעת שנעשה בר-מצוה, מדוע לא מצינו שיקיימו מצוה זו ותיכף ומיד כאשר נעשים בר-מצוה?

הפני מנחם: יש המסורה אצל הסופרים שלנו שנוערים שהגיעו זה עתה לגיל בר-מצוה לא יכתבו אות בספר תורה. כנראה שטעם הדבר הוא משום שחסר אצלם עדיין בישוב הדעת כו'.

הרבי: הרי כתיבת האותיות נעשית על ידי הסופר?

הפני מנחם: לא נתנו להם גם למלא את האותיות